

23. Väestönsuojelu

Lautakunta

Lautakunnan kokoonpano ja kokoukset. Väestönsuojelulautakuntaan kuuluivat v. 1955 puheenjohtajana filosofian maisteri J. V. Procopé, varapuheenjohtajana pääjohtaja J. P. Salmenoja, jäsenenä komisario E. J. Huotari, toimitsija M. J. Tamminen ja majuri V. O. Wiias sekä varajäseninä sähköasentaja P. Kurillo, varatuomari G. A. Laurent ja valtiotieteen maisteri K. E. Vaarnas. Kaupunginhallituksen edustajana oli lautakunnassa apulaiskaupunginjohtaja R. J. M. Granqvist. Lautakunnan sihteerinä toimi hovioikeuden auskultantti V. Heinikainen.

Lautakunta kokoontui kertomusvuoden aikana kymmenen kertaa ja oli pöytäkirjojen pykälien lukumäärä 136. Kirjeitä lähetettiin 30.

Esitykset. Lautakuunta teki kaupunginhallitukselle kertomusvuonna esityksiä, joista mainittakoon mm. väestönsuojelunohjaaja H. Öhquistin ja toimiston teknillisen apulaisen, insinööri T. S. Salomäen sekä jonkun kiinteistö- ja rakennusviraston virkamiehen lähettäminen opintomatkalle Ruotsiin 2 viikon ajaksi (16. 2. 14 §); toimiston henkilökunnan sijoittaminen uuden palkkaluokituksen mukaisesti palkkaluokkiin sekä lisämäärärahan myöntäminen tästä aiheutuvien menojen peittämiseksi (18. 3. 11 §); sodanaikaisten väestönsuojelualan kokemusten keräämistä 1. 10. mennessä koskevan kirjelmän lähettäminen kaupungin laitoksille (22. 4. 13 §); lisävarastotilan sekä toimistokaapin hankkiminen väestönsuojelumateriaalia varten (16. 2. 10 §, 22. 4. 14 §); eräiden kaupungin laitosten hallinnassa vielä olevan sodanaikaisen väestönsuojelumateriaalin keskittäminen lautakunnan hallintaan (10. 8. 4 §); lautakunnan v:n 1956 talousarvioehdotus (10. 8. 5 §); organisaatio-työtä varten väestönsuojelutoimistoon palkattavan lisäapulaisen viran perustaminen (7. 9. 10 §).

Lausunnot. Kaupunginhallitukselle annettiin lausunnot Länsisataman uuden huolto-rakennuksen yhteyteen rakennettavasta trukkitalli-väestönsuojasta (26. 1. 13 §) sekä Kruununhaan uuden sähkömuuntajarakennuksen väestönsuojasta (7. 9. 9 §).

Yksityisille rakentajille lautakunta antoi jäljempänä mainittuihin paikkoihin rakennettavaksi suunniteltuja väestönsuojia koskevat lausunnot: Oy. Stockmann Ab:lle, Keskuskadun ja Pohj. Esplanaadikadun kulmaan tuleva uusi liiketalo (26. 1. 14 §); Ab. Victor Ek Oy:lle, Katajanokalle rakennettava varastorakennus (26. 1. 17 §); Malmin sähkölaitos Oy:lle, uutisrakennus Malmilla (16. 2. 12 §); Sanitol Oy:lle, Oulunkylään rakennettava uusi tehdasarakennus (16. 2. 13 §); sekä Valtameri Oy:lle, Hernesaareen rakennettava uusi varastorakennus (16. 2. 17 §).

Lautakunnan muista päätöksistä mainittakoon: Erottajan-Korkeavuorenkadun kalliosuojassa sijaitsevan entisen is-keskuksen viestiverkoston selvittämistä ja kunnostamista varten myönnettiin 150 000 mk ja työ annettiin Helsingin Puhelinyhdistykselle (16. 2. 11 §); radiopuhelinkaluston hankintaa varten Oy. Helvarilta päätettiin myöntää 900 000 mk (2. 6. 16 §); väestönsuojelutoimiston tehtäväksi annettiin tehdä ensi tilassa lautakunnalle esitys hälytyssireenien kokeilun järjestämisestä (22. 4. 16 §); toimiston esityksen mukaisesti päätettiin myöntää 95 000 mk em. koehälytyksen järjestämiseksi siten, että ensimmäinen hälytys suoritettaisiin suunnilleen lokakuun puolivälissä ja että siihen tulisi

mukaan hälytyssireenejä kaupungin eteläosasta, Töölöstä ja Sörnäisistä, kymmenkunta kustakin (3. 8. 10 §); lautakunta päätti, että selvissä tapauksissa väestönsuojia koskevat lausunnot ja ohjeet antaa lautakunnan puolesta väestönsuojelutoimisto (26. 1. 15 §); ko. lausuntoja annettiin rakentajille kaikkiaan 34 tapauksessa.

Varsinaisten kokouksissa käsiteltyjen asioiden lisäksi laati lautakunnan sihteeri vuoden loppupuolella tutkimusluontoisena työnä laajahkon »Väestönsuojelun organisointisuunnitelman», jossa käsitellään mm. yleisen väestönsuojelun, virasto- ja laitossuojelun, teollisuuden suojelun ja omakohtaisen suojelun järjestelyjä, väestönsuojelun kuljetuskysymystä yms. Suunnitelmassa ehdotetaan myös uutta aluejakoa.

Menot. Lautakunnalla oli menoja kertomusvuonna seuraavasti: palkkiot 83 000 mk, tilapäiset viranhaltijat 3 379 410 mk, muut palkkamenot 79 980 mk, vuokrat 570 120 mk, valaistus 8 581 mk, siivoaminen 315 mk, tarverahat 97 314 mk, arvaamattomat menot 186 888 mk, hälytys- ja viestiverkosto 1 528 916 mk sekä 738 102 mk, tähystys- ja viestikaluston hankinta 878 840 mk, kaupunginhallituksen käytettäväksi 177 275 mk eli yhteensä 7 728 741 mk.

Väestönsuojelutoimisto

Hallinnollinen osasto. Henkilökuntaan kuuluivat hallinnollinen apulainen hovioikeuden auskultantti V. Heinikainen ja toimentaja lainopin ylioppilas T. V. Närhi.

Osastossa valmisteltiin evakuoinnin suunnittelua, laadittiin selvityksiä evakuoinnin koamispaikoista ja esitettiin piirroksin evakuoitavan väestön kokoamis- ja kuormaussuunnitelma. Henkilökunta suoritti lukuisia tiedustelukäyntejä kaupungin alueella, varsinkin esikaupungeissa. Näistä mainittakoon käynnit Sofianlehdon lastenkodissa ja Nikkilän mielisairaalassa, kiertokäynti esikaupunkialueen paloasemilla, tutustuminen liikennelaitoksen Koskelan vaunuhalleihin sekä käynnit Tuomarinkylän ja Pukinmäen kartanoissa, jolloin yksityiskohtaisesti tutustuttiin kartanoiden rakennuksiin ja laitteisiin.

Samoin tutustuttiin myös moniin kaupungin kansakouluihin, joista mainittakoon Mäkelän, Herttoniemen, Pitäjänmäen, Tapanilan ja Kaarelan uudet kansakoulut sekä vanhoista kouluista Aleksis Kiven ja Kallion koulut. Ulkopuolisesti tutustuttiin myöskin eräisiin Helsingin maalaiskunnan kansakouluihin sekä kaupungin itäpuolella sijaitsevaan Vesterkullan kartanoon.

Teknillisen osaston toiminnassa antoivat eniten työtä uudisrakennuksiin rakennettavien väestönsuojien, ns. talonsuojien, aiheuttamat toimenpiteet, lähinnä neuvonta ja rakennuspiirustusten tarkastaminen väestönsuojelulautakunnan annettavia lausuntoja varten, ulkohälytinten kunnostamistyön valvonta sekä vanhan väestönsuojelumateriaalin keskittäminen toimiston hallintaan.

Väestönsuojat. Väestönsuojelun yleissuunnitelman 49 §:n muuttamisesta 26. 8. 1954 annetulla valtioneuvoston päätöksellä saatettiin voimaan väestönsuojien rakentamisvelvollisuus sellaisiin uusiin taloihin ja teollisuus- ym. laitoksiin, joiden rakennustyöt aloitettiin 1. 1. 1955 jälkeen. Sisäasiainministeriön päätöksellä 19. 11. 1954 annettiin väestönsuojien rakennetta ja suuruutta koskevat normit. Täten pääsi yli 9 vuotta pysähdyksissä ollut talonsuojien rakentaminen Helsingissäkin jälleen käyntiin. Nämä uudet säännökset sekä 10. 12. 1954 annettu väestönsuojien tarkastusta koskeva asetus antoivat teknilliselle osastolle huomattavasti lisätyötä. Osastossa jouduttiin kertomusvuonna tarkastamaan sadottain rakennuspiirustuksia sekä ottamaan niistä erilleen lausuntoja varten tarvittavat teknilliset tiedot. Myöskin joutui teknillinen apulainen varsinkin vuoden alkupuoliskolla antamaan rakentajille jatkuvasti päivittäin ohjeita, koska em. päätöksen (ns. normipäätös) laaja teknillinen säännöstö aiheutti sekä rakentajille että suunnittelijoille paljon vaikeasti ratkaistavia kysymyksiä. Vaikkakaan väestönsuojelulautakunta ei ko. säännösten mukaan ollut velvollinen antamaan lausuntoa kaikissa niissä tapauksissa, jolloin talonsuoja oli uudistaloon rakennettava, kertyi lausuntoja vuoden mittaan yli 40. Kymmeniä nousi myös sellaisten piirustusten lukumäärä, joiden tarkastus johti negatiiviseen lopputulokseen. Teknillinen apulainen kävi myös useissa tapauksissa rakentajien pyynnöstä rakennustyömailla antamassa ohjeita väestönsuojien rakentamisessa.

Rakennustarkastustoimisto lähetti toimistolle myöskin niiden väestönsuojalla varustettavien rakennusten piirustukset, joita väestönsuojelutoimistossa ei tarvinnut lainkaan käsitellä, joten voitiin laskea vuoden aikana valmistuneiden väestönsuojien määrä. Talo-

jen ja työpaikkojen väestönsuojien kokonaisluku oli 142 ja niiden yhteinen lattiapinta-ala 3 150 m². Täten saatu suojatila riitti 10 830 hengelle. Koska rakentamisen painopiste oli kertomusvuoden aikana esikaupunkialueella, valmistui näihin myöskin väestönsuojia eniten. Kun esikaupungeissa ei ollut juuri lainkaan yleisiä väestönsuojia (kalliosuojia), oli talon ja työpaikan suojien sijottuminen omiaan edistämään pahimmin puutteenalaisen alueen suojatilanteen kohentumista. Herttoniemen 59:ssä talon ja työpaikan väestönsuojassa laskettiin olevan tilaa yhteensä lähes 4 000 hengelle ja Haagaan rakennetuissa 31 suojassa yli 2 000 hengelle. Lauttasaareen ja Munkkiniemeen valmistui kumpaankin n. 15 suojaa. Kantakaupungin uudistaloihin rakennettiin kaikkiaan 12 suojaa, joiden joukossa muutamia melkoisen suuria.

Ulkohälyttimien kunnostaminen jatkui jo kolmatta vuotta ja se sujui edelleenkin melko hitaasti, mikä etupäässä johtui hälyttimien johdotuksissa esiintyneistä muutostöistä, jotka oli pakko suorittaa, jotta laitteiden asennus täyttäisi sähkölaitteiden varmuudelle ja turvallisuudelle säädetyt vaatimukset. Koehälytysten järjestämistä varten tilattiin 9. 6. sekä sähkölaitokselta että Helsingin Puhelinyhdistykseltä hälyttimien ohjausjohtimien viimeistelytyöt. Tilaus käsitti kaikkiaan 27 hälytintä, joista Sörnäisissä sijaitsevilta kahdeksalta hälyttimeltä puuttuivat mm. käynnistysjohtimet. Työ ei vielä kertomusvuoden loppuun mennessä valmistunut. Varsinaisista ulkohälyttimistä saatiin kunnostetuksi 37; kunnostamatta jäi 63. Herttoniemeen ja Haagaan asennettiin 2 uutta hälytintä.

Radiokaluston hankinta. Kertomusvuonna ryhdyttiin hankkimaan radiopuhelinkalustoa viestiyhteyksiä varten. Tyypin määrittelemisessä pyrittiin standardikalustoon ja päädyttiin tanskalaiseen Storno-merkkiseen radiopuhelimeen, joita mm. kaupungin palokunta käyttää. Oy. Helvarin välityksellä hankittiinkin ko. radiopuhelinkalustoa yksi keskusasema ja 5 kannettavaa koneistoa. Kalusto varastoitiin Erottajan kalliosuojaan. Tämä kalustomäärä ei ole kuitenkaan riittävä.

Muu väestönsuojelumateriaali. Kaupungin eri laitosten hallussa varastoituna ollut vanha väestönsuojelumateriaali saatiin vihdoin syys-lokakuun vaihteeseen mennessä väestönsuojelutoimiston hoitoon. Materiaali tarkastettiin yksityiskohtaisesti, kuljetuksista ja varaston järjestämisestä huolehti teknillisen osaston toimentaja. Se osa ko. materiaalista, jolla voitiin otaksua olevan jonkinlaista käyttöä tulevaisuudessa, varastoitiin Erottajan kalliosuojaan. Lisäksi on vielä syytä mainita, että kertomusvuoden lopulla hankittiin toimistolle amerikkalaista alkuperää oleva rainaheitin ja Exakta Varex-merkkinen valokuvauskone ns. kaupunkianalyysiä suoritettaessa käytettäväksi.